

INFLATIELEED

In de zomer van het jaar 1923 bevond zich een vriend van schrijver dezès op een reis door Zuid-Duitschland. Bijna nog meer dan de schoonheid van het Schwarzwald zijn enkele merkwaardige getallenreeksen uit die tijd in zijn geheugen gegrift.

Zoo moest hij bijv. op de morgen van 16 Augustus in Baden-Baden aan een kapper voor het scheren precies hetzelfde bedrag betalen — 75.000 Mark — als 's avonds voor een kaartje 2e klas, naar Stuttgart.

Drie dagen later kostte 't spoorkaartje voor de terugreis van Konstanz naar Berlijn evenveel als onderweg in de stationsrestauratie te Stuttgart, een broodje met kaas, en een avondblad, de som van 470.000 Mark!

Terwijl diezelfde dag voor een zeer bescheiden middagmaal het aanzienlijke vermogen van 850.000 mark neergeteld moest worden... Deze herinnering, vaak

uit de mond van mijn vriend vernomen, wordt hier opgefrischt, om aan te toonen welk een groteske onzin er destijds in de prijsverhoudingen lag.

Terwijl over 't algemeen de particuliere bedrijven met hun prijzen de inflatie op de voet volgden, hinkten meestal de officieele rijks- en gemeentestellingen met hun zwaarwichtig ambtenarenapparaat, bij hun prijsstijgingen ver achteraan, waardoor men vaak de meest fantastische waarde tegenstrijdigheden zag.

Een van de weinige ambtelijke instellingen, die hierop een uitzondering maakten, en in de zwaarste maanden van krankzinnig snelle waardedaling van de mark een meer zakelijk aanpassingsvermogen bewezen te bezitten, was de Deutsche Rijkspost. Dat illustreeren ons duidelijk de bijna niet bij te houden, talrijke wijzigingen van het porto-tarief, en hun uitdrukingsvorm, *de postzegels*.

Rundschreiben Nr. 70

Aan unsere Herren Vertreter!

Wir beziehen uns auf unser letztes Rundschreiben. Das Zollaufgeld beträgt vom 15.-18. September 1923 1 389 999 900 %, was einem Zollsatz von Mk, 1 668 000.— für 1 kg netto entspricht.

Etwaige Verkäufe vom morgigen Tage ab dürfen nur auf dieser Basis getätigt werden, wobei wir uns vorbehalten, die Höhe des Zolles bei Auftragseingang je nach dem Stande festzulegen.

Mit weiteren erheblichen Erhöhungen ist unter allen Umständen zu rechnen, nachdem das Zollaufgeld noch längst nicht den jetzigen Dollarstand erreicht hat.

Hochachtungsvoll

Stumpe Wellensiek & Co.

Bremen, den 14. Sept. 1923

Firmabrief aan reizigers: laatste prijzen verhoogd met een inflatietoeslag van 1.389.999.900%!!

A tot B van 5 pfennig tot 5 Rente pf. Daartusschen is de heele inflatie-lijdensweg. — C Hongarije van 5 filler tot 5000 kronen. — D Oostenrijk van 10 heller tot 1000 kronen. — E Polen 50.000 mrk op 10 mrk, 100.000 op 5 mrk, en 3.000.000 mk.

Aanschouwelijker en nadrukkelijker nog dan de opeenvolging van steeds hogere „bankbiljetten”, — die ook steeds lange tijd na een nieuwe devaluatie kwamen —, vertellen ons de postzegels van het jaar 1923 de geschiedenis van de Duitse inflatietragedie.

Als voorbeeld van die fantastische portverhoogen laat ik een overzichtje volgen van het tarief voor een binnenlandsche briefkaart, dat vóór die onzalige „valuta”-tijd 5 pf. bedroeg !:

- 1 Jan. 1923 — 20 mark.
- 1 Juli 1923 — 120 mark.
- 1 September — 30.000 mark.
- 10 Oct. — 2 miljoen mark.
- 1 Nov. — 40 miljoen mark.
- 12 Nov. — 5 milliard mark.
- 26 Nov. — 40 milliard mark.
- 1 Dec. — 50 milliard mark.

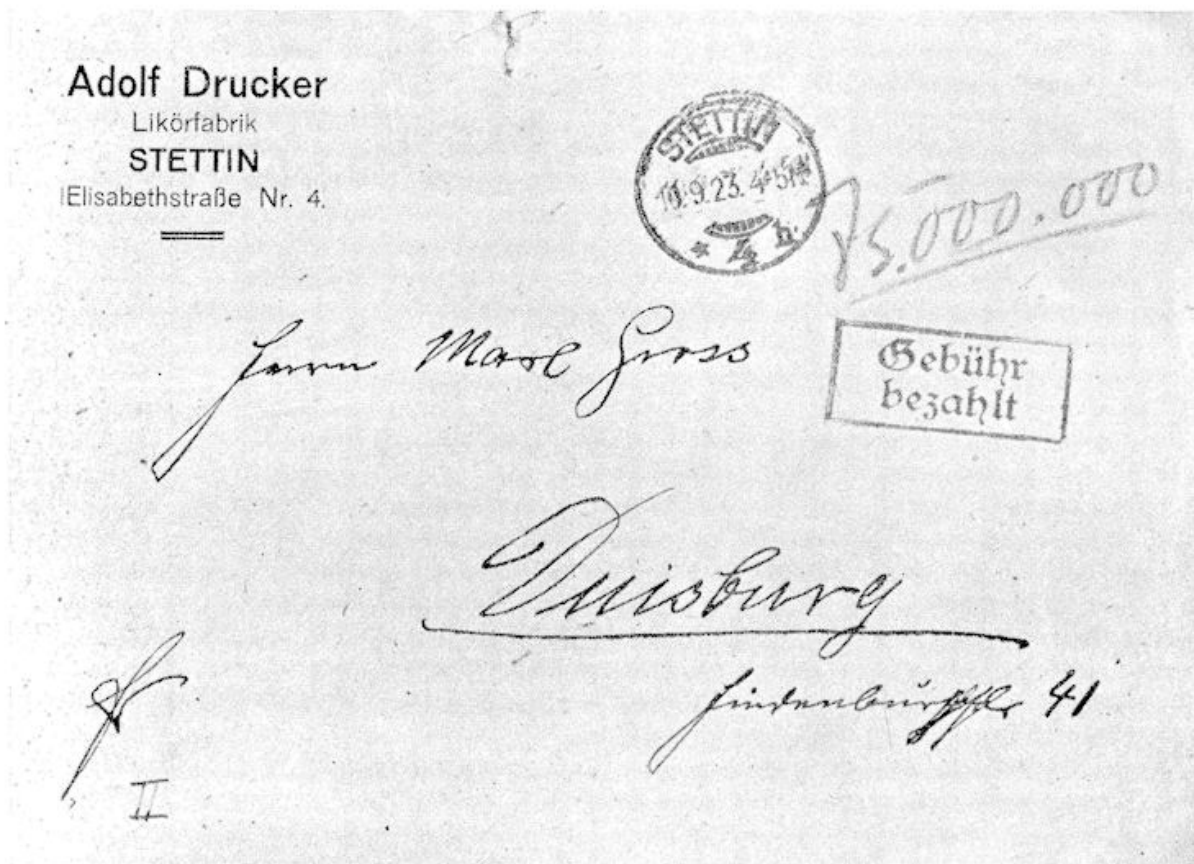
In het geheel bracht alleen reeds de 2e helft van 1923 *veertien* tariefsverhoogen, en daarmee tevens natuurlijk tel-

kens nieuwe postzegels.

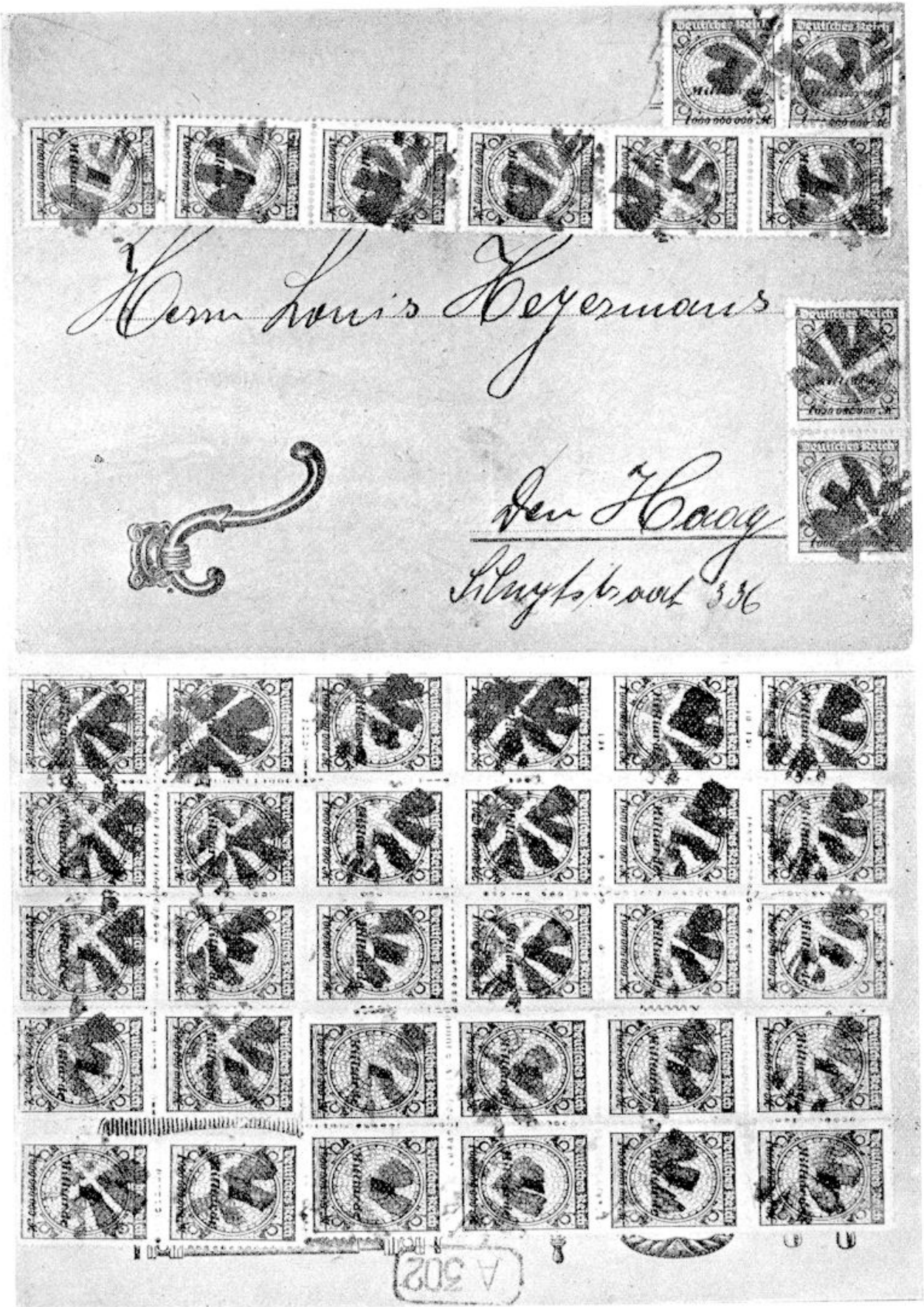
Slechts in het tijdperk van 26 Nov. tot 1 Dec., toen de zegels in *rentemark* waarde ingevoerd werden, moesten de bestaande milliarden-mark-zegels zonder een nieuwe opdruk tegen 4 maal het nominaal bedrag verkocht en ter frankeering gebruikt worden !

In de zegelontwerpen probeerde de postdirectie in 't begin gelijken tred te houden met de waardevermindering van het geld, door iedere keer de nieuwe hogere waardecijfers in de teekening op te nemen — Zoo begon dat rampjaar met zegels in het nuchtere posthoorntype van het vorige jaar, er volgden voortzettingen van de breede cijfer-teekening, mijnwerkers en maaiers-serie.

In Maart verscheen een nieuwe uiterst eenvoudige cijferteekening. Dan kwamen de groote, kunstzinnige zegels van 5000 mark met de Wartburg en van 10000 mark met de Keulsche Dom; de snel voort-

Bij gebrek aan zegels: het portobedrag afgestempeld 75 000.000 mrk.

Voor en achterzijde van een enveloppe. 40 milliard porto op één brief naar Holland.

100.000 mark, nog deftig drukwerk!

schrijdende inflatie gunde helaas deze fraaie zegels geen lange geldigheidsduur.

Toen dan het waardeverval van de mark in steeds jachtiger tempo voortgang had, bleef geen tijd meer over voor het ontwerpen van nieuwe typen — men volstond toen eenvoudig met restanten van vroegere uitgaven, in andere kleuren afgedrukt, en de oude waardeangifte door balken en strepen onleesbaar te maken.

Zoo ontstonden van 20 Aug. tot einde September de nooduitgaven van 5000 tot 2 miljoen mk. Ten slotte nam de duikeling van den mark zoo'n catastrophale snelheid aan, dat de Rijksdrukkerij in Berlijn de steeds grootere behoefte aan zegels niet meer bij kon houden; de tijdige aanmaak van de ongekende hoeveelheden, telkens sneller elkaar opvolgende, en al maar vlugger weer waardeloos wordende postzegels ging eenvoudig boven haar kracht.

Men werd daardoor gedwongen tot het ongewone middel: om door de 11 in het niet bezette gebied liggende, „Oberpostdirektionen“ de benodigde postzegels in betrouwbare particuliere drukkerijen binnen hun district te laten vervaardigen!

Tot dit doel werden deels de nog voorhanden zijnde restanten gebruikt en de opdruk platen en matrijzen door de Rijks-

drukkerij geleverd, deels ook werden oude zegels in nieuwe kleuren en met nieuwe opdrukken, in de provinciesteden geheel gedrukt.

Op deze wijze ontstonden in Breslau, Erfurt, Frankfort a/M, Hamburg, Hannover, Königsberg, Leipzig, München, Münster, Stettin en Stuttgart de z.g. provinciedrukken.

Dat dit gedecentraliseerde systeem een groote hoeveelheid afwijkingen, opdrukverschillen en foutdrukken ten gevolge had, spreekt wel van zelf. Een uitgebreid arbeidsveld voor de speciaal verzamelaars van de inflatietijd!

Zoo raakte de Rijksdrukkerij even door 't overstelpend vele werk heen, en konden October 1923 nieuwe typen verschijnen, waarbij op de netvormige onderdruk, de waardecijfers al aangegeven stonden, van 500000 tot 50 milliard mark! Doch tegen midden November moesten alweer nieuwe provisorische opdrukzegels, de miljoenen marken in milliarden gewijzigd, verschijnen. — Doch met de blauwe 50-milliarden zegel was toch, philatelistisch tenminste (terwijl de bankbiljetten tot in de billioenen klommen) het hoogtepunt van dit drama bereikt, dat zooveel vermogens en welstand vernietigd had.

Millicenen vodjes! 50 millioen.

Op 1 December 1923 verschenen de postzegels met eenvoudig de sobere cijfers 3, 5, enz., zonder nadere aanduiding; het spook der inflatie was verjaagd, en het wonder van een stabiele Rentemark was werkelijkheid geworden!

In de tijd dat de zegelnoed het grootst was, probeerde men op vele postkantoren

op allerlei wijze in de behoefte te voorzien.

Inplaats van zegels plakte men op de postzendingen strookjes met het opschrift: „gebühr bezahlt Taxe perçue”, en daaronder met inkt ingevuld het betaalde bedrag. Soms ook volstond men met eenvoudig dat bedrag op de plaats van het zegel te stempelen —, met de paraaf van

Millicenen vodjes! 2 millioen.

den postambtenaar.

In andere gevallen moesten — en zulke poststukken zijn absoluut niet zeldzaam — bij gebrek aan de plotseling noodig geworden hooge waarden, vóór en achterzijde der enveloppen heelemaal volgeplakt worden, ja, heele afgestempelde vellen moesten met papierclips en lijm aan de brieven bevestigd worden, die geen plaatsruimte genoeg bieden konden, om ze alle op te plakken.

Zoo zijn er postpakketkaarten bekend waaraan 8 heele vellen van 200 zegels bevestigd moesten worden, om het portobedrag te voldoen.

Ook ten opzichte van de briefport kreeg men in de tijd van die dolzinnige markentuineling vaak de wonderlijkste verhoudingen, waarop ik reeds in de aanvang van dit artikel, in ander verband, zinspeelde.

Zoo gebeurde het in de eerste Octoberdagen van 1923, dat iemand een dwangbevel kreeg, om voor een kleine overtreding 100.000 mark boete te betalen. Ambtelijke molens malen langzaam. ... Er was geruimen tijd voorbijgegaan sinds het proces verbaal en de veroordeeling... en de officieele mededeeling van het boete-

bedrag.

Sindsdien was de mark pijsnel verder gedaald, en het schrijven waarmee men de boete van 100.000 mark aanzei, was... met 3.600.000 mark gefrankeerd!! Een Duitsch tijdgenoot schreef terecht in een dergelijk verband: Vernunft wird Unsinn..." Als verzamelobject verheugen zich de Deutsche inflatiezegels de laatste tijd in een toenemende belangstelling. Eerst hadden ze een zware tijd, en werden ze voor enkele pfennige met heele vellen tegelijk verkocht, omdat velen ze indertijd gekocht hadden met vage droomen van latere mogelijkheden, gunstige kapitaalbelegging en dergelijke, doch geleidelijk inzagen dat deze zegels — indertijd met wagons vol tegelijk verschenen... en overgebleven, door het intusschen al weer gewijzigd tarief — door die geweldige hoeveelheden, ongebruikt tenminste, wel nooit eenige waarde zouden krijgen.

Daarentegen werd steeds duidelijker, dat vele werkelijk gebruikte — „echt gelopen" — inflatiezegels, wegens hun korte geldigheidsduur, betrekkelijk zeldzaam voorkomen, en eenige kans op waardestijging bieden, vooral wanneer zij normaal met datumstempel afgestempeld, zich nog

Opdrukken als bij de postzegels. 1 milliard op 1000 mrk.

Provincienoodgeld van Westfalen 2 miljoen.

op de origineele enveloppen bevinden.

Een verzameling van alle inflatiezegels, gebruikt, en met alle afwijkingen, en druk- en tandingsverschillen, is reeds thans een waardevol object. Als poststukken, naar de data gerangschikt, die steeds hogere waarden te zien geven, komt er steeds meer belangstelling voor deze inflatiezegels, die zoo levendig aan dat droeve hoofdstuk uit de Duitse geschiedenis herinneren, waarin allen straatarme millionairs waren! —

Eenzelfde beeld — zij het minder volledig — bieden ook de bankbiljetten uit dat jaar, die elkaar eveneens in verbijsterend snel tempo, en in steeds hooger waarden opvolgden.

Hun bedragen gaan vanzelfsprekend hooger dan die der postzegels, daar er natuurlijk duurder zaken dan briefkaarten gekocht moesten kunnen worden.

Maar in meer dan één opzicht is er overigens een opvallende gelijkenis in het lot dier twee soorten bedrukte papiertjes.

Daar is de reeds genoemde, steeds stijgende waarde aangifte, en dientengevolge het groot aantal verschillenden.

Maar er is meer.

Ook bij het papieren geld hield men zich eerst vast aan de voorbeelden van vorige jaren, deftig goed verzorgd druk-

werk, maar naar mate het erop genoemde nominaal bedrag steeg, werd de verzorging slechter, de uitvoering goedkooper. Het biljet van één miljoen mark (14 dagen na verschijning nog niet voldoende voor één glas bier!) is niet veel meer dan een vodje.

Vóór de stabilisatie gingen de „waarden” tot in de biljoenen!

Ook bij het papierengeld, waarde verhoogingsopdrukken (1 milliard op 1000) en de decentralisatie. Evenals bij de provinciedrukken der postzegels, waren de meeste districten (Kreis), genoodzaakt eigen noodgeld uit te geven, in navolging van het papieren noodgeld der steden dat reeds eerder, bij gebrek aan pasmunt en metaal in 't algemeen, verschenen was (in de tijd waarin ook zijden, houten en porceleinen geld uitgegeven werd). Ook dit noodgeld vond vele verzamelaars. Eerst weer, net als bij de zegels, werd het bewaard door optimisten, die hoopten in meer normale tijden daardoor iets van hun millionair-schap te kunnen behouden, doch die hun luchtkasteelen in puin zagen storten. Later door echte verzamelaars, die uit cultuurhistorische belangstelling, trachtten zich op dit gebied zooveel mogelijk te completeren.

Voor die doeleinden is ook het noodgeld

thans weer handelsobject geworden.

Vóór mij ligt een van onder tot boven met miljoenen marken aan postzegels beplakte briefkaart, van een Duitsch predikant, die in ontroerende woorden dankt voor de toezending van één Hollandsche gulden: „Denk u eens in, ik kreeg daar bij inwisseling drie weken geleden, 60 miljoen mark voor; thans (Oct. 1923) zou ik er 85 milliard voor ontvangen! Het leven wordt hier met den dag moeilijker. De salarisverhoogen komen weken en weken achter de nieuwe waardevermindering van de mark aan. Deze maand ontving ik 2 milliard mark tractement, maar 1 pond boter kost 12 milliard, en een 4 ponds brood 8 milliard mark. M'n heele maandtractement bedraagt in Hollandsch geld omgerekend 9 cent!

Zonder hulp in natura, van de boeren in mijn gemeente, zouden wij verhon-geren!” —

De hartstochtelijke voorstanders van

verdere devaluatie in ons land, zouden goed doen eens even een postzegelalbum in te kijken, op de bladzijden der Duit-sche, Poolsche, Oostenrijksche, Hongaar-sche en Russische inflaties, waarvan u voorbeelden vindt in de illustraties bij dit artikel.

Al beweren ze honderd maal, dat wij, in tegenstelling met Duitschland e.a. in 1923, het in onze eigen macht hebben, *hoever* we gaan willen, en wáár op te houden, de practijk in de thans experimenteerende lan-den bewijst het tegendeel, en beschouwing van de afgebeelde zegels, zou hen mis-schien even tot nadenken brengen en dankbaar kunnen doen zijn voor onze — nog — betrekkelijk waardevaste gulden.

Bij *alle* inflaties verrijkt één deel der maatschappij zich ten koste van het andere, en de kleinen zijn het, die de dupe wor-den.

G. J. PEELEN

De wintersche polder

Foto M. Miché

